

esse, ut sic illi curam habeant, de abundanti mercium copia populo necessaria providere, quæ aliquoquin deficere posset. Sine iusta causa non potest id concedere Princeps, absque aliorum injuria.

Maistrus in Theol. mor. disp. 5. q. 1. numer. 33. Tamb. tom. I. lib. 8. tract. 3. cap. 7. §. 12. Busemb. I. 3. tr. 5. cap. 3. dub. 8. n. 9. Clericatus cap. 91. Diana part. 6. tract. 8. ref. 1.

TERRAGIUM.

2506. **E**s redditus, qui per dominum Terræ, ex ejus fructibus, à Massario tempore recollectionis percipitur. Hic contractus in Sicilia practicatur. Regia namque Curia (loquendo de terris, quas administrat nomine Regis) aut Barones (loquendo de terris in feudum, seu in emphyteufum concessis, quarum habent dominium indirectum, residente domino directo penes Regem; quæ proinde vocantur terræ, feudales, & demaniales) feudum unum in plures partes terræ, puta quartuor, sex, &c. inter Massarios dividunt, cum onere totidem solvendi terragia; ita ut partes illas terræ ferant, & colant, & terragia Regis Curia, aut Baroni solutis, quod supe- reit, ad ipsos Massarios pro suis laboribus & sustentatione spectet.

2507. Quantitas terragii solvenda attendi debet, vel ex pacto, vel consuetudine. Nostra consuetudo est, ut solvatur salma una tritici pro una salma terræ per Massarios astimanda, & mensuranda. Quod si adhuc pactum, illi standum est; ita tamen, ut Massarii non graventur; unde pactum, ut sit justum, est faciendum de peritorum judicio; qualitate, seu bonitate terræ, & aliis circumstantiis considerandis attentis.

2508. Terragium exigi debet in fructibus, qui ad victum hominis necessarium deservire debent, nimis in frumento, vino, & leguminibus. Juxta consuetudinem autem, aut conventionem, exigi potest in pecunia, quia est æquivalens, & etiam in hordeo, si in terra seminatum sit hordeum; quia virtualiter spectat ad victum hominis, cum etiam animalia, quæ hordeo vescuntur, victui hominis infervant, Muta supr. Confit. Panor. cap. 84.

QUÆRES. I.

2509. An debeatur domino terragium pro eo anno, quo terra non fuit seminata, sed solum in ea fuerunt facta novalia?

R Esp. deberi, Muta cit. n. 16. 17. & 18. quia alias id cederet in damnum domini, & utilitatem seminatoris, qui haberet usum no-

valium, & insuper anno sequenti terra ei uberioris fructificaret.

2510. Novalia verò erunt seminatoris, aut ejus, per quem facta fuerunt, ita ut cui velit, ea vendere possit; dominus tamen habebit in eis prælationem.

2511. Eo autem anno, quo terra non seminatur, nec novalia fiunt, nullum terragium debetur, juxta n. seq. dicenda. Neque debetur in casu sterilitatis; quæ tamen est regula juxta dicta n. 2382.

QUÆRES. II.

2512. Baro dedit Massario sex salmas terra, tres seminandas, alias ut eo anno quiescant relinquendas, sed quod pro his tribus unum solum terragium solvat, ita quod eo anno quatuor terragia solvat. An quartum terragium sit justum, & licitum?

R Espondeo; resolutionem pendere ex peritiorum prudenti estimatione, & iudicio: si enim ordinariè, & regulariter experitur, quod terra illa, quæ uno anno infeminata relinquitur, altero anno (ex quo quieverit) reddat fructus ubiores, sufficietes ad compensandos labores, & expensas Massarii, & insuper ad solvendum quartum terragium pro anno quietis; tunc erit justum, & licitum, quia quies illa cedit in utilitatem Massarii. Si secus, est injustum, & iniquum.

QUÆRES. III.

2513. Vassallus unius Baronis reperit super ditio-ne alterius Baronis terragia minori pretio. An proprius Baro possit licetum impedire, & obligare ad recipiendas proprias terras solito pretio?

R Espondeo; posse, neque hoc est inducere servitutem Vassallis. Ratio est; quia Barones tenentur Regiæ Curia solvere consuetas contributiones super valore, & fructibus terrarum feudalium, & demanalium, seu super dictis terragii; ad quas contributiones concurrent tenentur omnes Barones, & Vassalli; nedum jure civili, verum etiam naturæ, cum inserviant conservationi Regis, & Regni. Data autem ea libertate Massarii unius Baronis Vassallis accipiendi alterius Baronis terragia minori pretio, relictis proprii Baronis terragii solito, & justo pretio, id cederet in detrimentum, nedum proprii Baronis, sed etiam Republicæ, & Regis, quia Baro non reperiret Vassallos, qui proprias terras reciperent, & inde sine fructibus manerent, & terragia deficerent, atque adeo

De VII. Præcepto Decalogi. Cap. II.

adidò consuetas contributions solvere non valeret.

2514. Non potest tamen Baro dare Massario terras supra ejus vires, puta tres, quando vix est habilis ad duas excolendas.

DE VENDITIONE OFFICIORUM SÆCULARIUM.

2515. Officia sæcularia, quæ nullam jurisdictionem habent annexam, sed nudum ministerium, puta scribæ, tabellionis, & similium, posse licet vendi, non est dubium; quia nullo jure est veritum, Bardi in Sclelecta, lib. I. quæst. 19. Adeoque difficultas restringitur ad officia administrationem, seu jurisdictionem habentia.

De his fusè agit Bard. cit. sed clarè totam rem restringit P. Tamb. tom. I. lib. 8. tr. 3. c. 7. §. 3. ut sequitur.

2516. Non solum Principes supremi, sed etiam quilibet Princeps Regi subditus, Dux, Marchio, &c. imò & Senatores, Civitatum que Praetores possunt vendere officia sæcularia; officia, inquam, quæ absolute ipsorum sunt, vel ipsis absolute data. Ita S. Th. opusc. 21. ad Duissam Brabantie, Azor. tom. 3. lib. 8. cap. 7. quæst. 3. Valsez opusc. de benef. c. 2. §. 3. dub. 14. Lefl. cap. 32. dub. 4. Fagund.

de contractil. 5. cap. 23. de Lugo tom. 2. de just. d. 34. sett. 3. Ratio est, quia quilibet potest vendere id, quod est pretio estimabile, & sum est. Notanter, sæcularia, dixi, quæ etiam sunt ea, quæ Episcopus, si forte sit Marchio, ut talis; id est ut Marchio absolute dare potest; de Ecclesiasticis enim officiis hinc nihil agimus, pertinent enim ad tra-stationem de Simonia.

Sed qua ratione dignoscatur Rex, vel alii officium esse absolute sub suo dominio? Respondeo, duobus signis. Alterum; si absolute de illis disponere solent, hoc est, absque obligatione reddendi rationem alterius superiori de eorum collatione. Alterum, quando immemorabiliter antecessores sine alterius dependentia, seu licentia, soliti sunt illa vendere. Confirmatur; nam quando Rex hæc officia iis donat, quos scit per se non esse obituros, ut fœminis, vel viris nobilibus sua aucta, probabile est, ex Azor.

loc. cit. Regem tacite facultatem concedere illa vendendi, seu cum pensione in alios transférendi; ergo eodem modo, quando Rex, vel Rèspubica absolute concedit Senatoribus, vel Gubernatoribus, ea officia trādenda aliis, tacite licentiam concedit illa vendendi. Videant tamen apud Dianam,

, p. 6. tr. 6. ref. 3. Proreges, aliisque, an ipsis expressè a Regé vel supremo Principe sit, veritum; tunc enim nulla favebit vel con-suetudo, vel alias collata licentia.

Duo tamen scopuli sunt omnino caven-di. Prior, ne immoderato pretio vendan-tur; sed prudenti consilio, juxta emolu-mentum officii; secus præter in justitiam immoderati pretii, dare ut etiam ansa Offi-ciali electo exigendi a populis plus justo.

Posterior, ne indignis conferantur officia.

Si enim non idoneus Officialis a te creatus, damnum faciat, sive particularibus, sive Communitatib; per sententias in justas, per latrocinia, &c. tu obligaberis ad restitu-tionem: & quidem non nego, illum, qui im-mediatae damnuntur, esse prius obligan-dum, sed certe in ejus defectum tu obliga-tionem non effugies. Imò quando ipse elec-tus bona fida credit se esse idoneum, & sine gravi culpa, ut potè ignoranter, in justas sententias protulit, vel quid simile, tu elector omnino restituere debebis: sic de Lugo tom. 2. disp. 34. sett. 4. n. 49. quia ipse non peccavit culpa Theologica, peccasti tu dum sciens, vel scire debens, indignum, Officialē elegisti.

VENDITIO ELECTIONIS AD OFFI-CIUM, VEL AD LEGATUM.

2517. Illam difficultatem pertinentem ad justitiam distributivam hoc reduca-mus: An scilicet Senatoribus, vel cuiuscumque, qui cum non sint domini aliquo-rum officiorum, vel legati, vel pecunia, frumenti, panis, &c. curam tamen habent ea distribuendi ad suam electionem; an in-quam integrum iis sit, aliquid accipere ab illis, qui eliguntur, eo praetextu, quod cum Senator potuisse alium eligere, tamen hunc elegit: cum enim hæc electio sit pretio esti-mabilis, posse illam competenti pretio ven-di, aliquis existimabit.

Respondeo, esse diligenter distinguendum: vel enim sermo est de pecunia similiibusque rebus temporalibus, quæ sint distribuendæ ex voluntate Testatorum, Fundatorum, Prædecessorum, &c. vel de officiis, quæ a Republ. vel Senatoribus de-bent. Civibus determinatae conditionis con-ferri, & in utroque casu distributio, ut dictum est, nullum jus habet, nisi eligendi, non autem sit dominus, sive officii, sive pecunia distribuendæ. De singulis se-paratim: nam quia Sanch. l. c. conf. c. 1: dub. 56. (vide etiam ibid. d. 38. num. prefert. 17. & 18.) ea non divisi, animos legentium non sedat ejus doctrina:

7. Assero primò; quando distribuenda est „ quia tunc ejusmodi restitutio, nec peccatum „ à te pecunia, vel quid æquivalens, non „ potes accipere quidpiam propter electione- „ biliter jam factam impedire posset.

Urges: Ad sunt leges prohibentes, quas „ ponit per extensum Sanch. lib. 2: cons. cap. 1. „ dub. 56. Cur ergo dictum est: quando ad- „ esset lex? Respondeo, quia (ut rectè mo- „ net de Lugo tom. 2: de just. d. 34. s. 3. n. 35.) „ hæc leges solùm loquuntur de electione quo- „ tum aurei; tu vero velles decem exigere „ ad distribuendam pecuniam, vel quid aqui- „ valens, non vero quoad distribuenda præ- „ dicta officia.

Anno superiore delegati sunt à Prorege „ per hoc Regnum nonnulli viri nobiles; qui „ censerent, seu describerent numerum ani- „ marum, seu capitum Regni, eorumque di- „ vitias: concessaque iisdem est facultas adsci- „ scandi sibi aliquot ministros, quibus solve- „ retur stipendium sui laboris, nempe unus au- „ reus, vel quid simile pro qualibet die. Qui- „ dam ex his nobilibus, quandoquidem ei- „ concedebatur hunc ministrum potius elige- „ re posse, quam illum, quasivit à me, an- „ ipsi liceret exigere pecuniam ab eligendo. „ itaut dimidium aureum pro singulis diebus „ ipse fumeret, dimidium minister?

Respondi, nequaquam licere, sub poe- „ na restitutionis. Rationem duxi ex hac- „ rius allata doctrina; nam ejusmodi electio „ ad officium, seu ministerium relatum ad „ illam determinatam pecuniam à Prorege ta- „ xata non est concessa absolute viro illi „ nobili, sed sub ea conditione, ut minister „ lucraretur integrum aureum: quare hæc ele- „ ctio reducitur ad priorem illam distributio- „ nem pecuniae integrè dandam electis, di- „ lum num. 7. Atque adverte, eodem pec- „ cato contra justitiam peccatum eundem „ nobilem virum, si ab initio acciperet ali- „ quod pretium pro ejusmodi electione; nam „ tunc reverà tota merces illi ministro justè à „ Prorege attributa, nequaquam daretur; par- „ tem enim ejus sibi vir ille nobilis jam anti- „ cipatò seponeret.

TESTAMENTUM

2518 E st nostra voluntatis justa sententia de eo, quod de bonis suis quis vult fieri post mortem suam cum institutione heredis. Est duplex, scriptum, quod fit scripto cum ob- sanguine testum; & Nuncupativum, quod fit sine scriptura coram testibus. Ad scriptum requiruntur ex jure septem testes, qui sint li- beri, masculi, puberes, ratione pollentes, non infames, non pauperes, nec infideles. In testa- mento militis, aut ad pias causas, sufficiunt duo.

duo. In testamento ruri facto sufficiunt pau- ciores, si plures haberi non possunt.

Factum fide solemnitatibus juris valet, & obligat in foro conscientia.

2524 In dubio testamenti judicandum est testa- torem id voluisse, quod si adesset, dilatus cre- deretur. Arsdekin.

2525 Recta ratio, & æquitas dictat, ut pa- ter, & mater, id, quod superest extra legi- timam, detractis rationabilibus legatis, & re- munerationibus, æqualiter inter filios divi- dat, aut proportionaliter, videlicet plus uni si justa ratio exposcit, in quantum verb. gr. unus est magis habilis ad lucrandum, aut est applicatus muneri, puta studiis, & inde plus egeat.

2526 Ceterum non peccant mortaliter, si ex specialiori amore, de eo, quod superest plus unius filio, quam alteri relinquant, nisi faciant ex odio. Diana p. 1. tral. 8. ref. 83. ubi addit, quid si in morte odium deposuerit, & illius pœnitentia, sit absolvendus, licet testamentum revocare non velit; qui solùm contra charitatem peccavit, minimè contra justitiam commutativam: quia parentes tenentur filii ex justitia ad solam legitimam: ita ut totum id, quod superest extra legi- timam, possint de rigore justitiae relinquere extraneo. Hic autem est sermo de bonis li- beris, minimè de vinculatis, de quibus num.

2527 Qui non habet filios, nec nepotes de linea recta, qui succedant in stipite, sed con- sanguineos collaterales, videlicet fratres, so- rores, consobrinos, nepotes ex illis, &c. po- test de rigore justitiae omnia sua relinquere ex- traneo, eumque instituere heredem; nec peccat mortaliter, secluso scandalo, gravi aut extre- ma eorum necessitate. Et in casu necessitatis potest eorum sublevare necessitatem, & cæ- tera extraneo relinquere, Diana cit. ref. 85. & p. 5. tral. 3. ref. 114. Bonac. de contr. dis. 3. quæst. ult. punt. 3. num. 13. Sà, Sylvester, & alii plures apud Dianam, contra Homobo- num: quia nullum jus ad illud obligat, nec naturale, nec divinum, nec humanum: v. num. 2528.

2528 Non obstat lex Cæsarea præcipiens consanguineo ab intestato morienti succedere proximiorem in sanguine; nam id præcipit, non quia ita exigat jus naturale, sed fundata in præsumptione rationabili, quatenus lex præsumit voluntatem defuncti hanc fibisse; Beja p. 1. casu 57. soli namque filii sunt ha- redes necessarii, qui jure naturali succedunt quantum ad legitimam parentibus testamibus; quoad omnia autem bona ab intestato dece- dentibus.

2529 Hæc dicta procedunt de rigore justi- tiae. Ratione tamen æquitatis, & charitatis, æquum est, ut consanguineis collateralibus ali-

2521 Institui possunt heredes tam persona- privata, quam communitates, si sint heredi- tatis capaces.

2522 Testator non prohibetur, omisis con- sanguineis collatoribus, constituere heredem quem- vis extraneum. Et quamvis spurius jure civili à testamento excludatur, potest jure canonico pater illi alimenta relinquere; & filiam indigentem do- rare, v. num. 2527.

2523 Hæc condicio testamento apposita, si filia non nupserit, in ea qua numquam nupsi. Item, si non intrabit Religionem, habetur pro non apposita.

aliquam portionem distribuat, ut sic vitentur iuris, lites, invidiae, maledictiones, & similia mala, quæ inde solent oriri.

2530 In Joan. Valerius in *differentia utriusque fori*, addit, cessare etiam aequitatis rationem, sua bona relinquendo Hospitali, aut Monasterio pauperi, si consanguinei sint pauperes, at non extremitate indigentes, & Hospitali, aut Monasterium sit magis pauper. Secus si Monasterium sit dives.

2531 Denique pater, si sine justa causa, dum vivit, bona verdat, aut alio modo alienet cum præjudicio legitimæ filiorum, non peccat contra iustitiam, sed charitatem, Diana cit. ref. 84. quia filii non habent ius in hereditatem patris, patre vivente: v. num. 2369. & 2522.

2532 Executor testamenti est ille, cui à testatore forte dubitante de fidelitate hæreditis, committitur facultas exequendi ab ipso disposita. Excedere debet annum 17. ætatis. Potest esse unus, vel plures, mas, vel foemina, etiam Religiosus de sui Prælati licentia. Est prohibitum Franciscanis de Observantia, & Capuccinis ex jure; eorum autem acta essent valida, sed illicita.

2533 Potest autem testator eis committere electionem executorum, & facultatem confundi executores, ita ut ab ipsis executores consilium petere teneantur. Rodriguez, tom. 3. quæst. 70. art. 2.

2534 Executores pecuniam ad distribuendum pauperibus acceptam applicare possunt sibi, suis consanguineis, aut amicis, si egestate laborent, vel suo Monasterio pauperi, si est Religiosus; quia per onus assumptum non evadit deterioris conditionis.

2535 Non debetur illis salarium, quia est officium voluntarium pietatis, & amicitiae, nisi inde impiderent à propriis negotiis, & sic aliquod lucrum cœssaret, aut dampnum emerget, vel nisi non sint simplices executores, sed etiam administratores bonorum; tunc namque in utroque casu debetur illis salarium assignandum à judge, nisi aliquid singulis annis fuerit illis à Testatore relictum.

2536 Hæres tenetur solvere vota realia defuncti; non ex vi voti, sed iustitiae; similiter & vota mixta, ex ea parte, qua sunt realia, & separabilia à parte, qua sunt personalia, causa mortis. Aliud dicitur profanum, hoc ordine, ut concurrentibus aliis defuncti debitis, solvere debeat, 1. Ès alienum defuncti, 2. Expensas funeralis, 3. Integræ legitimam five ascendentibus, five descendantibus debitam, 4. Vota, & tandem legata pia; quia prior fuit obligatio voti, quæ voventem ad-

stringebat, quam legatum, quod nunc hæres obligat.

2537 Hinc hæres adeundo hæreditatem, nedium commoda, sed etiam onera realia defuncti in se transfert, cum duplice tamen beneficio. 1. Ut non obligetur supra vires hæreditatis, 2. Si sit hæres voluntarius, seu non necessarius, cui legitima portio non debetur, ut deductis expensis funeralis, & solutis debitis, quartam partem hæreditatis, sive sit unus, sive plures, obtineat, quæ dicitur: *Quarta Falcidæ*. Quod si eam non obtineat, ex legatis, non tamen piis, detrahere potest jure legis Falcidæ.

2538 Hæres vero necessarius, cui debetur hæreditas ab intestato, potest suam partem legitimam ex bonis testatoris absolute detrahere, esto non sufficiant ad solvenda legata: quia hæres necessarius sua legitima privati non potest: v. n. 2051.

2539 Hæres fideicommissarius, ut post certum tempus restituat hæreditatem alteri per leges non impedito, potest, quando ipse, aut ejus hæres hæreditatem restituet, sibi retinere quartam partem, quæ dicitur *Trebellianica*: & computentur in istam quartam partem fructus percepti: nisi iste hæres fideicommissarius sit hæres ex descendentiis legitimis: quia tunc præsumitur testatorem, ultra dictam quartram, voluisse illos fructus illi applicare. Ita Joan. de la Crux, v. n. 1603.

2540 Si bona defuncti non sufficiunt ad omnia vota; aut legata pia solvenda, sunt diminuenda, sed solvenda omnibus pro rata, quia tunc pars est omnium ratio, & jus ad solutionem. Vidal. de legatis inquisit. 1. n. 24.

2541 Concurrentibus legatis non piis, & piis, etiam pro celebratione Missarum, omnia esse pro rata diminuenda, & solvenda, si hæreditas ad omnia non sufficiat, tenet Donatus tom. 4. tract. 7. q. 105. Verricelli tract. 8. misc. q. 64. at rectius de legatis piis, præsertim pro Missis negat Diana p. 7. tract. 10. refol. 14. quia rite præsumitur, testatorem velle salutem propriæ animæ omnibus aliis præferre.

LEGATUM,

2542 Et donatio à testatore relata, & ab hæredi prestanda. Differt à simpli donatione, quia legatum est donatio facta causa mortis. Aliud dicitur profanum, quia ad profanos usus. Aliud pium, quia ordinatum ad pios usus, & animæ suffragium, v. g. ad maritandas puellas, ad elemosynam, Missas, &c.

2543 Culpa hæredis in non restituendo debita defuncti existentis in Purgatorio, non

no-

nocet animæ defuncti, quæ non debet pati ex culpa alterius. At negligentia hæredis in satisfaciendis legatis piis graviter nocet, in quantum privat animam suffragiis, & satisfactionibus, quibus poena Purgatoriæ abbreviatur.

2544 Hæres legatum pro anima relicturn tenetur sub mortali solvere, non solùm per decem annos, sed per totum tempus à testatore præscriptum; quia tempus, quo animæ in Purgatorio detinentur, est nobis omnino occultum, & soli Divinæ Justitiae, simul & Clementie reservatum; adeoque non potest à nobis sine temeritate præscribi. Hinc ex una parte rejicienda est opinio Soti, quod animæ non detineantur in Purgatorio, plusquam per decem annos. Ex alia dictum illud: *Quod pro uno peccato veniali sit in Purgatorio luenta pena unius anni*, & pro uno mortali septem annorum, est vulgi, & mulierum, quia nulla auctoritate Scripturæ, Conc. Traditionis, aut Patrum munitionum, ut observat Bellarm. v. in pag. 3. prop. 43. ab Alex. VII. damn.

2545 Legatarius, si post judicis monitionem fuerit per annum negligens in adimplendo aliquod onus ei à testatore relictum, priuatur legato, & illud applicatur pro anima defuncti, Mendo verb. legatum, n. 6. Item legato priuatur post judicis sententiam, si leganti jam mortuo fuerit injuria, cum graviter infamando, aut cum illius vidua uxorem rem habens: v. num. 2571.

2546 Si legatarius sciens, & potens, legatum per triginta annos non petat, hæres legantis contra rem legatam præscribit in poemam negligientia illius. Legatario autem mortuo, aut non comparente, quia nescivit, aut non valuit, legatum est solvendum ejus hæredi, Mendo cit. num. 6. 7.

2547 Notarii autem tenentur sub mortali intra tres menses legata, maximè pia, legatariis manifestare, etiam nullo requirente, & eis ignorantibus, Vidal. de legatis inquisit. 1. num. 64.

2548 Si legato sit apposita conditio impossibilis, aut contra bonos mores, valet legatum, absque eo, quod conditio impleatur, quia talis conditio ex jure habetur pro non apposita, Mendo cit. num. 14.

2549 Legatum annum relictum uxori, donec castè vixerit, annullatur per fornicationem publicam, minimè per occultam, aut per osculum, Mendo cit. num. 14.

2550 In legato de alimentis alicui, veniunt cibus, potus, vestes, lectus, habitatione, & ea, sine quibus vivere non posset; minimè reliqua. Item si legentur cen-

REGULÆ IN LEGATIS SERVANDÆ

2552 Unt plures, 1. Quod legata sint juxta consuetudinem loci intelligenda, L. Minus, ff. de leg. 3. 2. In legato ad piæ causas facilis est extensio, & larga interpretatio, Bart. in L. Titio, S. Seja, ff. de auro, & argento legato, Abbas in cap. judicanti de testam. 3. In dubio est favendum piæ causæ, L. sunt persona, ff. de Relig. & sump. 4. In obscuris inspiciendum est, quod est verisimilius, ex Regulis juris in 6. 5. Pro expresso haberi debet, quod testator disposuisset, si interrogatus fuisset, L. Titius, S. Eutius, ff. de liberis, Vidah de legatis inquisit. 2. v. n. 2524.

6. Legato principali censetur legatum accessoriū; hinc legata domo, veste, &c. censetur legatum viridarium annexum, & ornamentum vestis. Quod si accessoriū non existat, adhuc debetur principale, quia ornamenta non ponuntur taxativè, sed accessoriè, secus, si ponuntur taxativè. Accessoriè ponuntur, si dicuntur: *Relinquo Petro lectum cum suis ornamentis*, aut non exprimendo ornamenta. Taxativè, si dicuntur: *Relinquo Petro lectum, qui talia ornamenta habet*. Tunc non debet lectum, si ornamenta non extant, tenet Ant. à Spir. Sant. de testamen. tract. 10. disp. 16. foli 3. num. 146.

EX HIS RESOLVES.

- 2553 Legatum relictum pro maritandis virginibus, potest ab executori applicari pro maritandis virginibus in conservatorio ad id detentis. Vidal. cit. n. 4.
- 2554 Legatum relictum pauperibus in genere, debet præcipue distribui consanguineis testatoris, si constituentur sub talibus circumstantiis, ut non possint secundum suum statum & conditionem commodè & honestè vivere. Vidal. cit. n. 26. Quia hi dicuntur pauperes. Baldus in l. si quid ad declinandum column. 2. C. de Episc. & Cler. Cui accedit voluntas Testatoris rationabiliter præsumpta, ex regula 5. de num. 2552.
- 2555 Imò ipse executor, cui est injunctum onus eleemosynam pauperibus dispensandi, si est pauper, potest partem æquam & rationabilem sibi applicare. D. Th. 2. 2. q. 32. art. 9. ad 3. Vidal. n. 27. Quia licet ut executor sit minister ad dispensandum, ut pauper habet jus ad eleemosynam cum reliquis pauperibus.
- 2556 Legatum relictum pauperibus in genere, aut Monasterio, distribui debet pauperibus, & Monasterio loci, ubi testator domicilium habebat, nisi aliud expresserit, aut de ejus mente colligatur. Vidal. cit. n. 34. Quia major affectus testatoris præsumitur ad pauperes loci. Cui accedit praxis.
- Si in loco sint plura Monasteria, conferendum est pauperiori. Nisi testator committat hæredi potestatem eligendi pauperes, aut Monasterium; tunc namque non tenetur eligere pauperiores, nec Monasterium, aut pauperes loci. Ant. à Spir. S. de testamentis tract. 10. dis. 16. sett. 13. num. 341.
- 2557 Legatum pro virginibus maritandis potest dari virgini illi, quæ habet dotem, sed non sufficientem, ut commodè maritari possit; dummodò reliquias conditiones habeat in testamento expressas. Vidal. cit. num. 29.
- 2558 Legatum pro maritandis Orphanis dari potest puellæ habenti parentes pauperes, & inutiles, qui eam dotare non valent. Vidal. cit. n. 30. Diana p. 4. tract. 4. res. 140. quia Orphana dicitur puella habens patrem inutilem: desumitur ex cap. inter catena, de translat. Episc. ubi Glossa vers. inutilem, inquit, inutilem mortuum reputari. Unde Ecclesia viduata dicitur, que inutilem habet Episcopum. Tum quia idem militat Testatoris motivum, qui reliquit legatum Orphanis, in quantum nullum auxilium à suis parentibus habere possunt. His accedit praxis. Idem potest conferri ex-
- positis, Mendo n. 20. quia cum parentes ignorent, & quæ sunt, ac si non haberent.
- 2559 Eadem ratione legatum pro viduis pauperibus dari potest mulieri habenti virum inutilem. Vidal. & Diana cit.
- 2560 Legatum pro puellis pauperibus possideri viduis pauperibus, tenet Vidal. cit. n. 32. dicens, ita fuisse decimum per S. C. Neapolitanum, & cit. Dianam part. 3. tr. 6. res. 29.
- 2561 Legatum pro dotanda paupere possideri pauperi nuptæ absque dote, tenet Mendo v. legatum num. 20. quia idem motivum legantis reperitur.
- 2562 Legatum pro maritanda virgine conferri potest puellæ clam corruptæ, Vidal. cit. num. 28. & Com. quia nomine virginis venit, quæ publicè, & in foro externo reputatur virgo.
- 2563 Legatum relictum generaliter pro maritandis virginibus, debetur eisdem, si moniales fiant. Clericatus cap. 102. num. 4. Barbos. de Off. & potest. Episc. allegat. 83. num. 17. contra Fragosum part. 3. l. 5. d. 8. §. 11. n. 333. & Lugo d. 24. num. 294. apud Ant. à Spir. S. cit. n. 753. Ex voluntate Testatoris moraliter certò præsuma, quæ fuit, suam-velle suffragari animam, quæ per electionem Religionis à legataria factam melius juvatur. Cui accedit praxis. Hinc Diana part. 5. tract. 14. resol. 35. nostram sententiam tenendam docet tamquam probabilem tam ex Theologis, quam ex Jurisconsultis, ratione, & praxi.
- 2564 Qua ratione legatum relictum uxori, quādū statum vidualem servaverit, eidem in conscientia debetur, si Religionem ingreditur, eò maximè, quia verè statum vidualem servare dicitur. Vidal. cit. num. 35.
- 2565 Vix tertii Ordinis S. Francisci collegialiter viventes, & mulieres ejusdem Ordinis etiam non collegialiter, sed in propriis dominibus viventes, quæ tamen vitam cœlibem, aut castam vidualem ducunt, expresso voto castitatis de Ordinarii licentia emiso, consequi possunt legatum pro Monachatu relictum. Diana part. 2. tract. 2. res. 84. contra Fanc. del Castillo, & Riccius apud ipsum, qui de mulieribus recensitis oppositum tenent. Ratio est, quia dictæ mulieres æquivalenter statum Monachalem servant; qua ratione gaudent immunitate personali, & privilegio fori, juxta dict. num. 748. adeoque possunt conseqüi legatum pro Monachatu relictum. Ita fuisse decimum per Rectores S. Barbaræ, & Montis Pietatis Panormi, testatur Diana cit. Imò ipse del Castillo refert, ita etiam fuisse decimum per Rectorem Orphanorum, & in Curia Panormitana. Non obstat Bartolus in l. com-

modissimè, ff. de lib. & posthum. quia loquitur de ingressu Monasterii, minime de simplici Monachatu.

Non possunt autem dictum legatum consequi mulieres Tertiariæ, quæ nec collegialiter vivunt, nec expresso voto, ut supra, castitatem servant. Quia cessat ratio, & finis testatoris, qui est Religio.

2566 Legatum relictum determinata foemina maritanda, potest illi conferri, si tempore testamenti, aut post conditum testamentum, ante mortem testatoris, & dum adhuc testator viveret, fuit data in matrimonium, quia tunc legatum videtur factum ob peculiarem affectum ad personam, qui non cessat, postquam est nupti tradita. Non potest autem illi conferri, si legatum sit relictum pro maritandis mulieribus incertis, & indeterminatis. Bonac. tom. 2. de contractibus disp. 3. quest. 17. punt. 8. §. 4. num. 7. quia testator non movertur ex affectu ad personam, sed ad miseriam pauperum sublevandam, ut statum maritalem sumant; qui fisis cessat, matrimonio ante testatoris mortem inito.

2567 Legatum relictum determinato pauperi, aut determinatae puellæ, si sit factum pro anima testatoris, aut pietatis causa, dandum est alteri pauperi, si ille ante collationem sit mortuus; quia durat causa legati, nempe pietas, & suffragium: minime si sit relictum in bonum talis determinatae personæ; quia causa est effectus, qui cessat. In dubio præsumtio stat pro cœla pietatis, nisi pauper determinatus fuerit consanguineus; quia censetur, quod prævalet affectus sanguinis. Ant. à Spir. Sanct. cit. num. 750. v. num. 2556.

2568 Si pauper moriatur, executor in mora existente, tenetur executor solvere hæredibus, quia pauper legatarius habet jus ad legatum à morte testatoris, & hæres succedit in jure pauperis, Ant. à Spir. Sanct. cit.

2569 Ex his sequitur, quod si quis relinquat legatum D. Antonio determinato loci, & ibi non existat, legatum debetur Ecclesiæ Parochiali testatoris. Quod si duas Parochias habeat, debetur illi, à quo Sacramenta acceptit. Si plures sint Ecclesiæ talis nominis, conferendum est pauperiori, nisi habeat potestatem eligendi, ut in num. 2556.

LEGATUM CESSAT

2570 Primo. Si legatarius præmoriatur leganti. At si moriatur post testatoris mortem, debetur hæredibus legatarii, etiam hæreditate non adita: ut in num. 2568.

2571 Secundò. Per notabilem ingratitudinem legatarii post legatum, nisi postea expressè vel tacite se reconciliaverit. Et quam-

vis testator conficius ingratitudinis habuisset tempus revocandi, imò & fecisset codicillum & non revocaverit, adhuc censetur revocatum, Ant. à Spir. Sanct. cit. sett. 15. ex Sanch. v. num. 2545. & 2367.

2572 Tertiò. Si legaverit rem alienam putans esse suam.

2573 Quartò. Cessat extincta re legata per ipsum legantem. Unde si quis, postquam legavit triticum, quod in horreo habebat, illud consumpsit, ad nil tenetur hæres, Ant. à Spir. Sanct. cit. sett. 13. num. 753.

2574 Quintò. Legatum conditionale cessat; si purificetur conditio, antequam firmetur legatum morte testatoris: v. num. 2556.

JUDEX COMPETENS

2575 In legatis piis est Episcopus loci, etiam respectu laicorum, & contra laicos, ex juribus sequentibus. Insuper ipse est legitimus ultimarum voluntatum, & piorum legatorum executor, tam ex jure Civili, quam Canonico, ex cap. Nos quidem. cap. si hæredes, & cap. tua nobis de testam. & ex Trident. sess. 22. de ref. cap. 8. Si alius executor non sit à testatore dispositus, vel si sit male dispositus, aut deficit, Bonac. tom. 2. de contrall. disp. 3. q. 17. punt. 8. §. 10.

2576 Hinc non potest testator prohibere, ne Episcopus curer sua legata impleri; quia licet liberum sit ei legatum condere, non est liberum, Episcopum potestate à jure concessa privare.

Eadem ratione; si testator legatum condat sub conditione, quod si Episcopus ei se ingesserit, sit nullum; Episcopo se ingenerante in executione, legatum non cadit, nec transit ad hæredes legantibus; quia talis conditio, cum sit contra jura, habetur pro non apposita. Bonac. cit. contra Mollesium: v. n. 2548.

2577 Potest Episcopus hæredes negligentes ad solvenda legata pia cogere per censuras præfixo termino bene viso, puta unius anni, aut sex mensium.

2578 Eamdem potestatem habet circa legata non pia, si non sit præventus à judice laico; quia compellio hæredum, aut executorum circa legata prophana, est mixti fori, Abbas in cap. si hæredes num. 7. Clericatus cap. 102.

DE COMMUTATIONE
LEGATORUM.

2579 Legata ad unum usum relicta non possunt in alium usum converti absque justa, ac rationabili causa, ac legitimo Superioris consensu, Bonac. tom. 2. de contr. disp. 3. quest. 17. §. 9. Quia testatoris voluntas est servanda tamquam lex, cap. ultima voluntas 13. qu. 2. Sum-